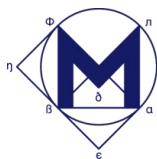

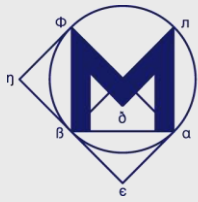
Industrielle muligheter i Norge

Erik W. Jakobsen, Dr oecon/professor

Managing Partner i Menon

MENON
Business Economics

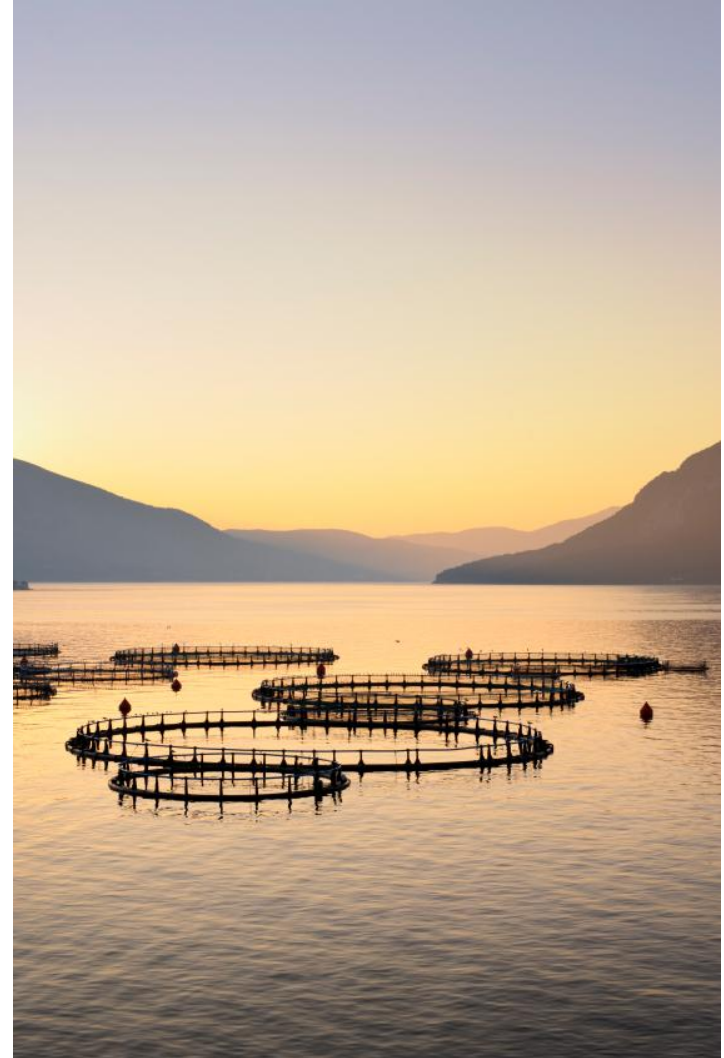

MENON
Business Economics

- Næringsøkonomisk analyse- og rådgivningsforetak
- Kjerneområder
 - Maritim og offshore
 - Eierskap og kapitalmarkeder
 - Næringsklynger og regional utvikling
 - Næringspolitikk
- Kontor i Oslo med 17 partnere og analytikere

Hva skal jeg snakke om?

- Formål: **Identifisere og vurdere de industrielle mulighetene i Norge i årene fremover**
- Fem industrier i Norge: Hvordan har disse utviklet seg siden 2000
 - Verdiskaping
 - Arbeidsplasser og geografi
 - Investeringer
 - Produktivitet
- Hvor ligger fremtidsmulighetene? Hva slags industri kan være konkurransedyktig i Norge i årene fremover?
 - Hva bestemmer bedrifters lokaliseringsvalg?
 - På hvilke områder er Norge attraktive?
 - Hvem vil investere?
 - Hvor ligger kildene til konkurranseevne?

Norsk industri delt inn i fem grupper

- **Maritim/offshore**

- Rolls Royce Marine, FMC, Aker Subsea, Varg, Kleven, Nexans, NOV

- **Prosessindustri**

- Hydro, Yara, Elkem, Eramet, Borregaard, Norske Skog,

- **Forbruksvareindustrien**

- Tine, Nortura, Ringnes, Stabburet, Ekornes, Bergans, Swix

- **Sjømatindustrien**

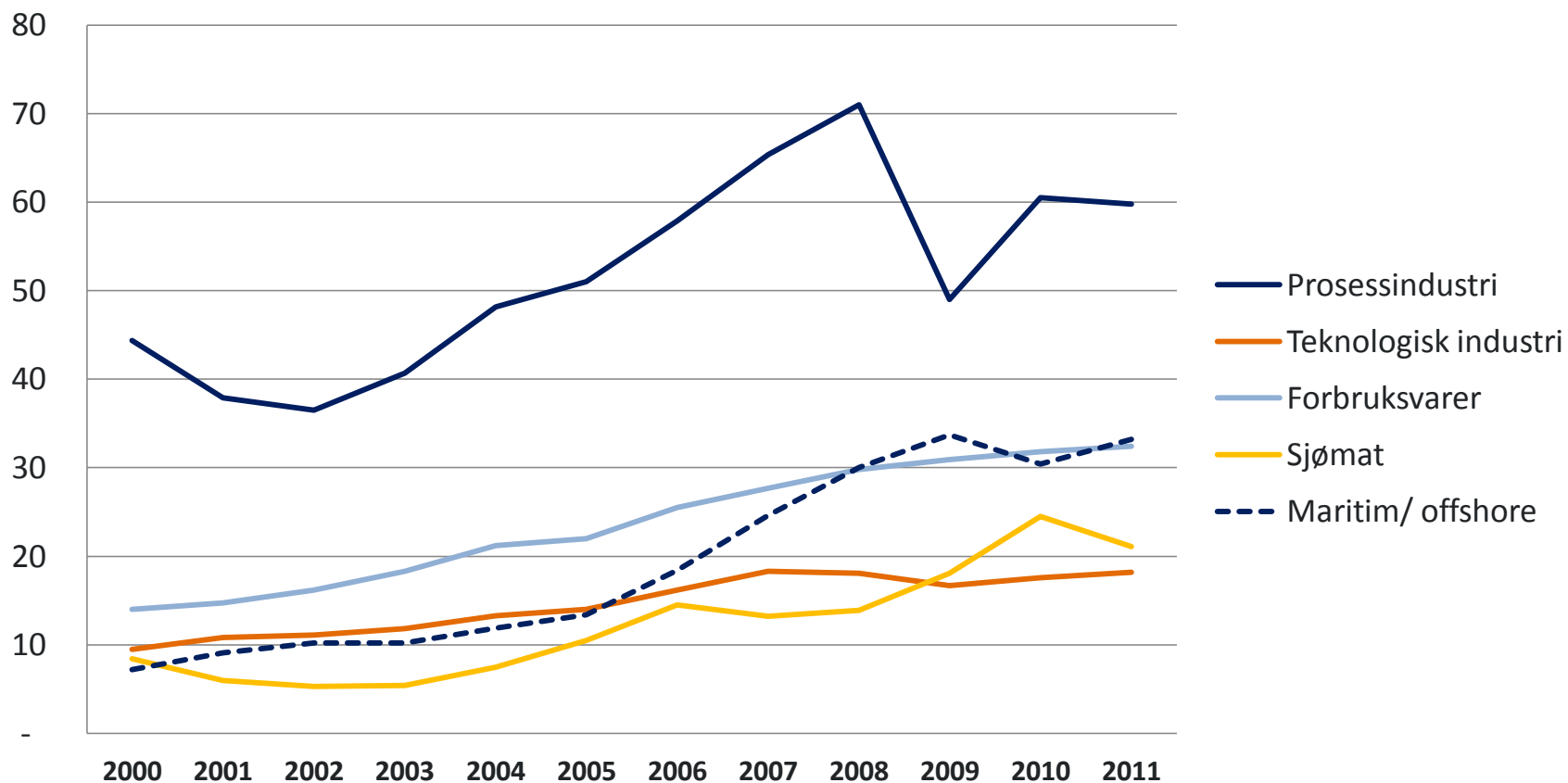
- Marine Harvest, Cermaq, Skretting, Aker Seafoods, AquaGen, Mørenot

- **Teknologiindustri**

- GE Healthcare, Tomra, Lærdal Medical, Nammo, Kongsberg, Kitron

Prosessindustrien er Norges største industrigruppe

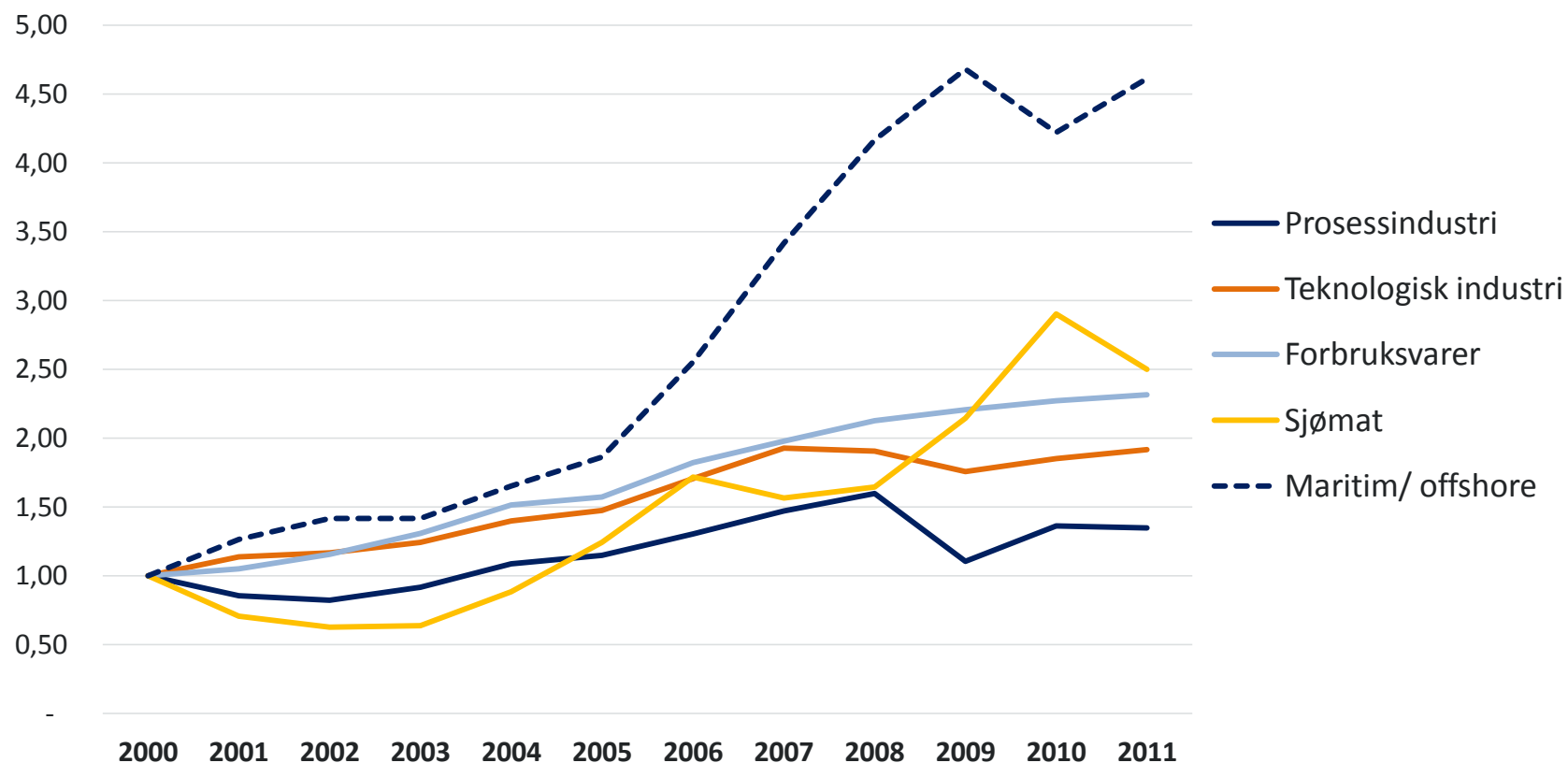
Verdiskapingsutvikling i løpende kroner for fem norske industrier 2000-2011. Mrd NOK.
Kilde: Menon/Soliditet

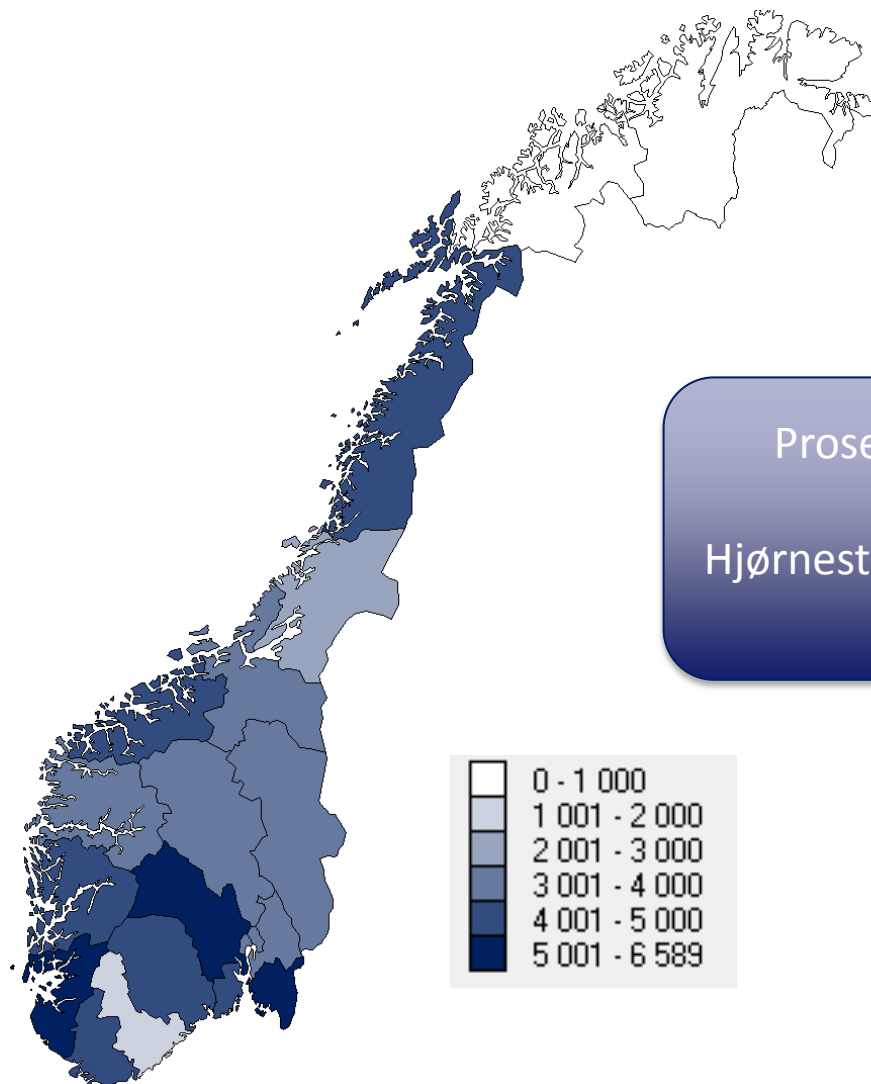
Men maritim/offshore har hatt klart høyest vekst

Indeksert verdiskapingsutvikling for fem norske industrier 2000-2011. Basisår=2000.

Kilde: Menon/Soliditet

Prosessindustri – spredt over hele landet

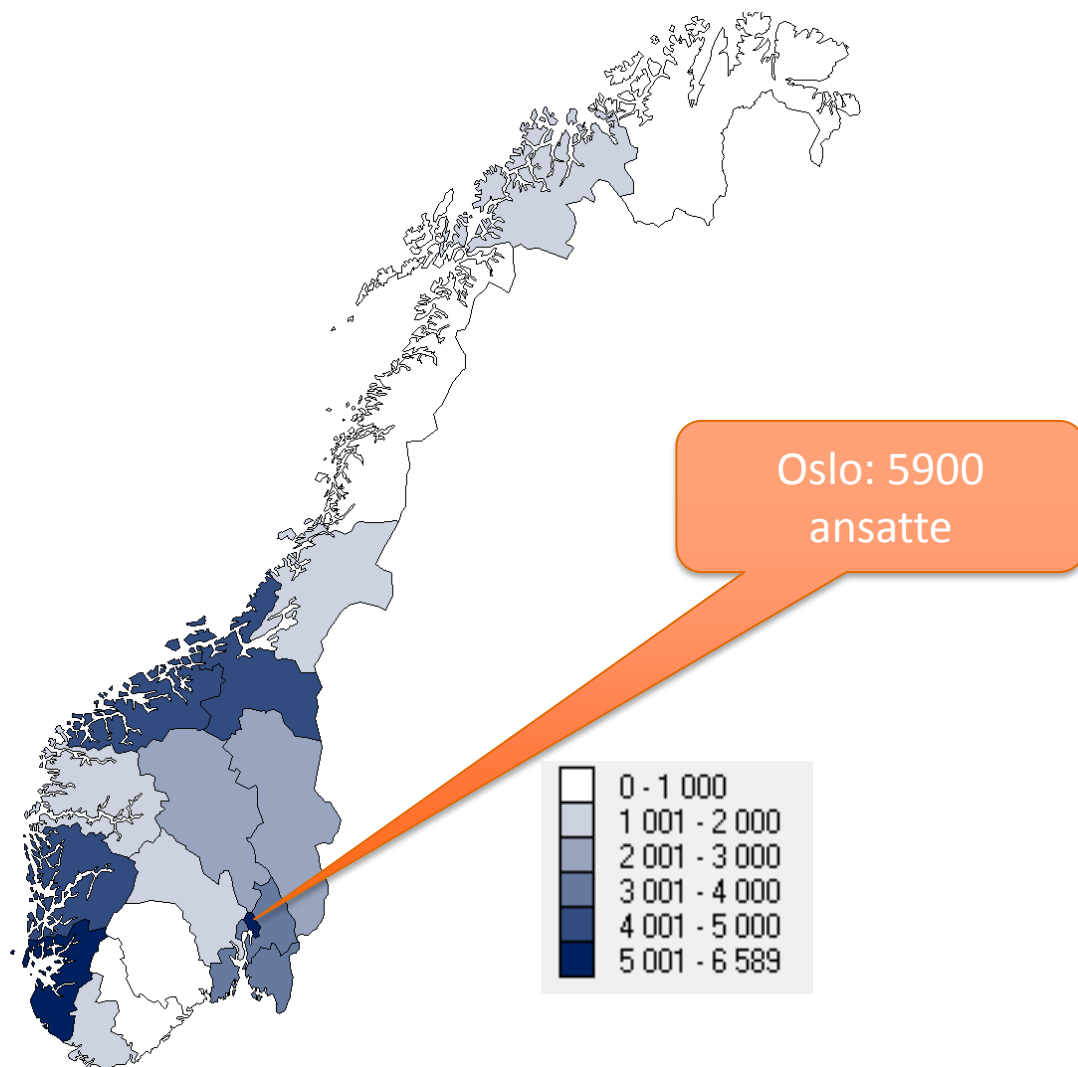

Prosessindustrien har formet
distrikts-Norge:
Hjørnesteinsbedrifter i tettsteder og
småbyer

Prosessindustrien er tettstedenes næringsliv

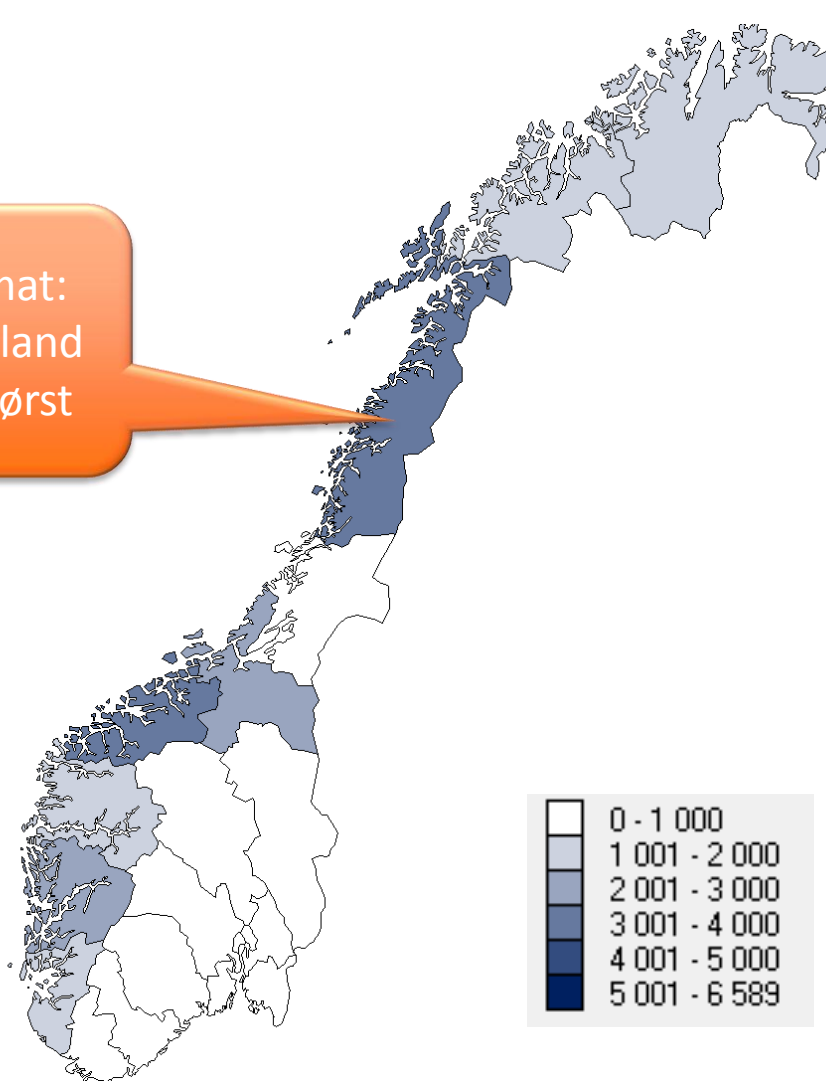
Sentralitet	Prosessindustri	Teknologi industri	Forbruksvarer	Sjømat	Maritim/offshore	Hele norsk næringsliv
1	38 %	55 %	60 %	39 %	64 %	69 %
2	26 %	36 %	23 %	20 %	22 %	16 %
3	14 %	4 %	7 %	14 %	10 %	8 %
4	19 %	4 %	9 %	13 %	2 %	6 %
5	2 %	1 %	1 %	14 %	2 %	2 %
Totalt	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Forbruksvareindustri – et storbyfenomen

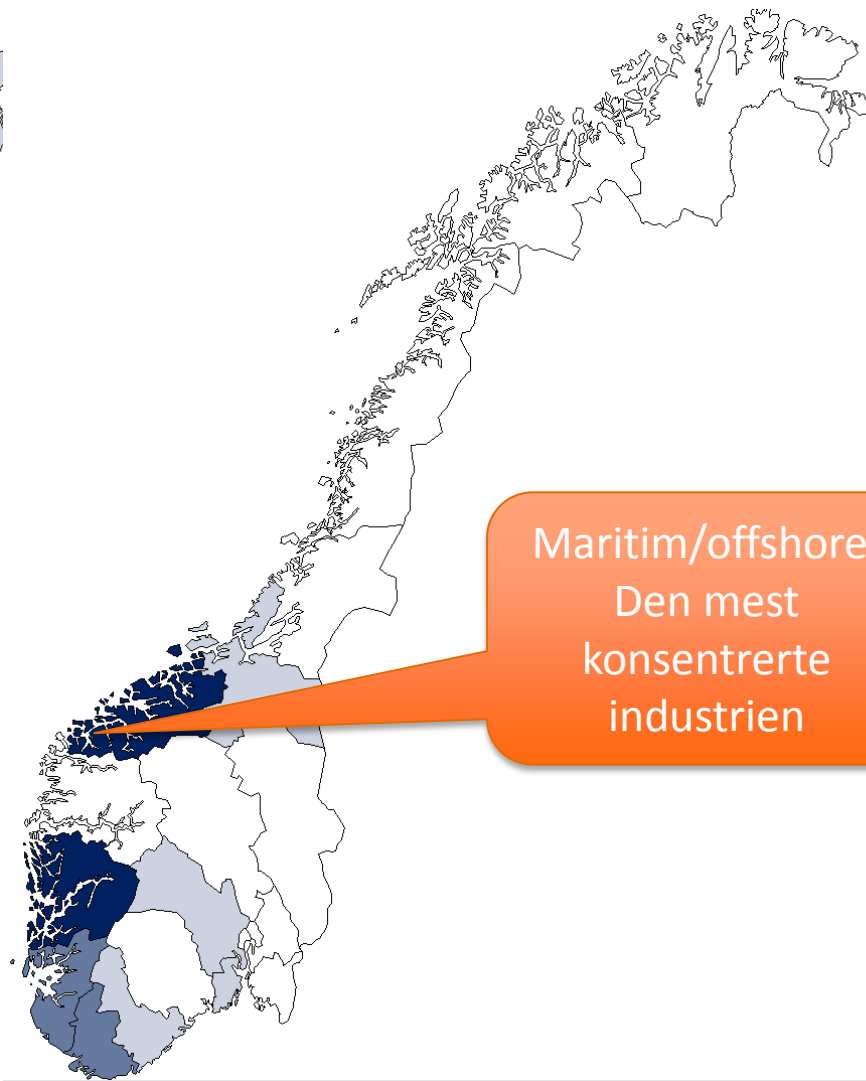

Sjømat og maritim/offshore – klyngebaserte industrier

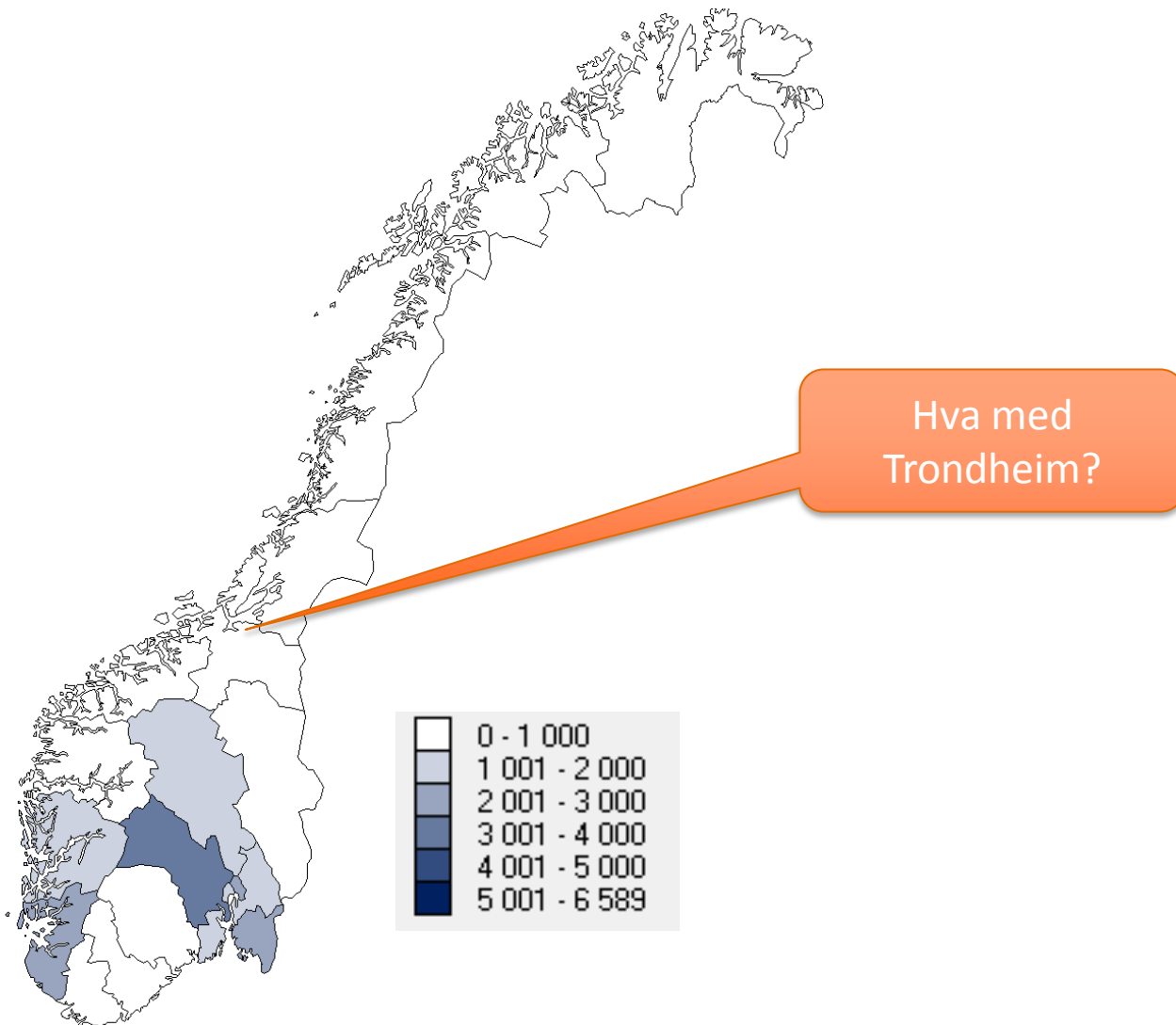
Sjømat:
Nordland
er størst

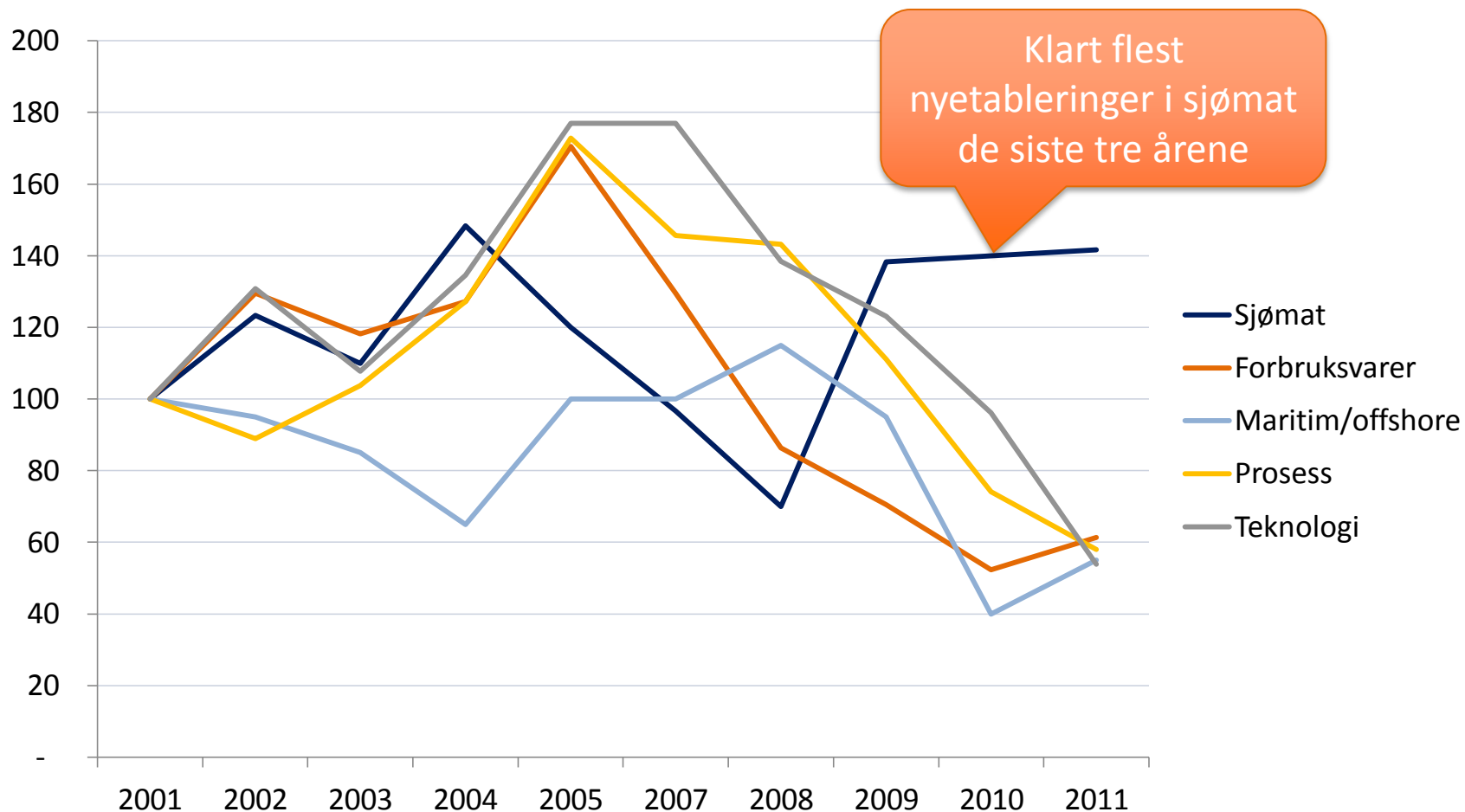
Maritim/offshore:
Den mest
konsentrerte
industrien

Teknologiindustri – tyngdepunkt rundt Oslofjorden

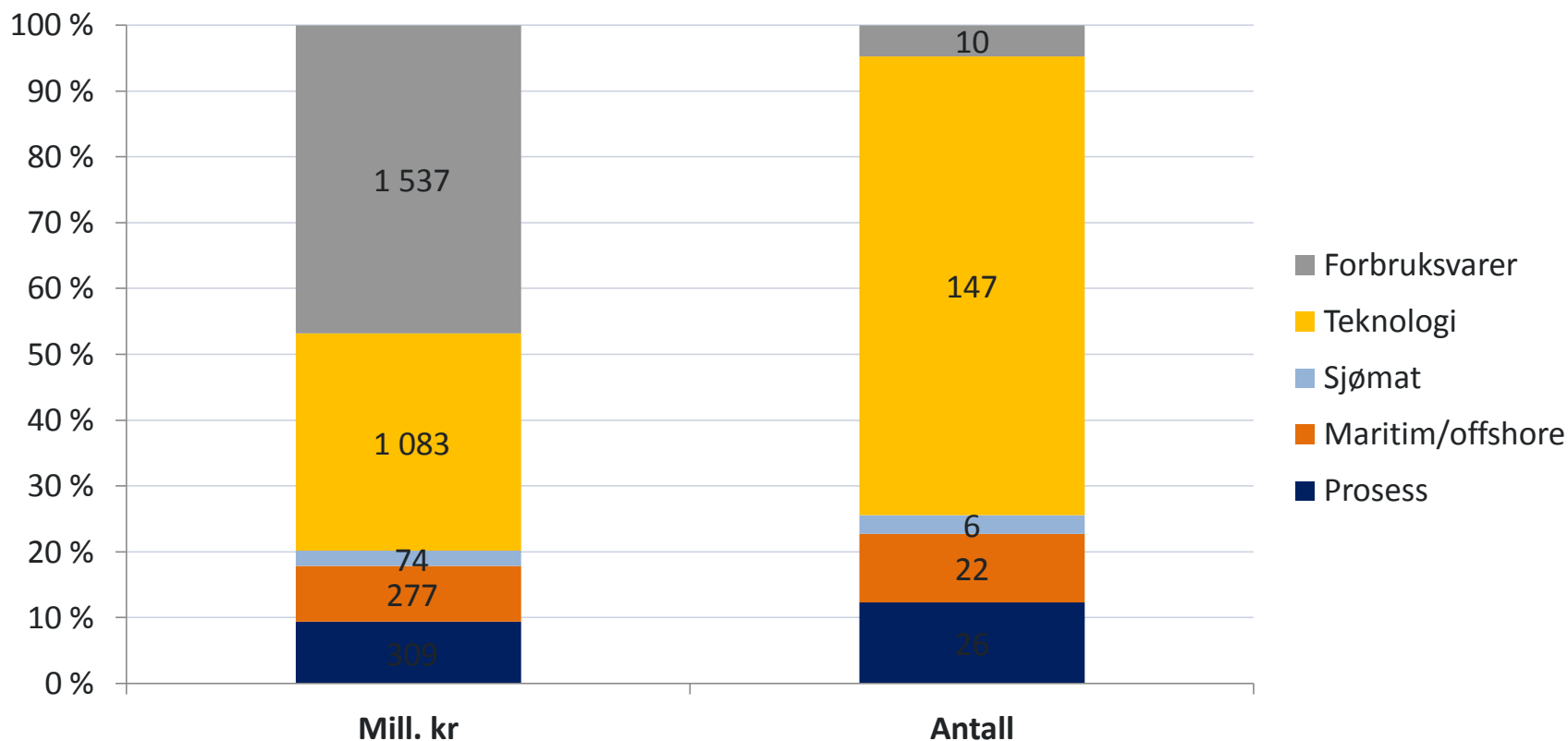

Antall nyetableringer i industrien har gått kraftig ned siden 2007

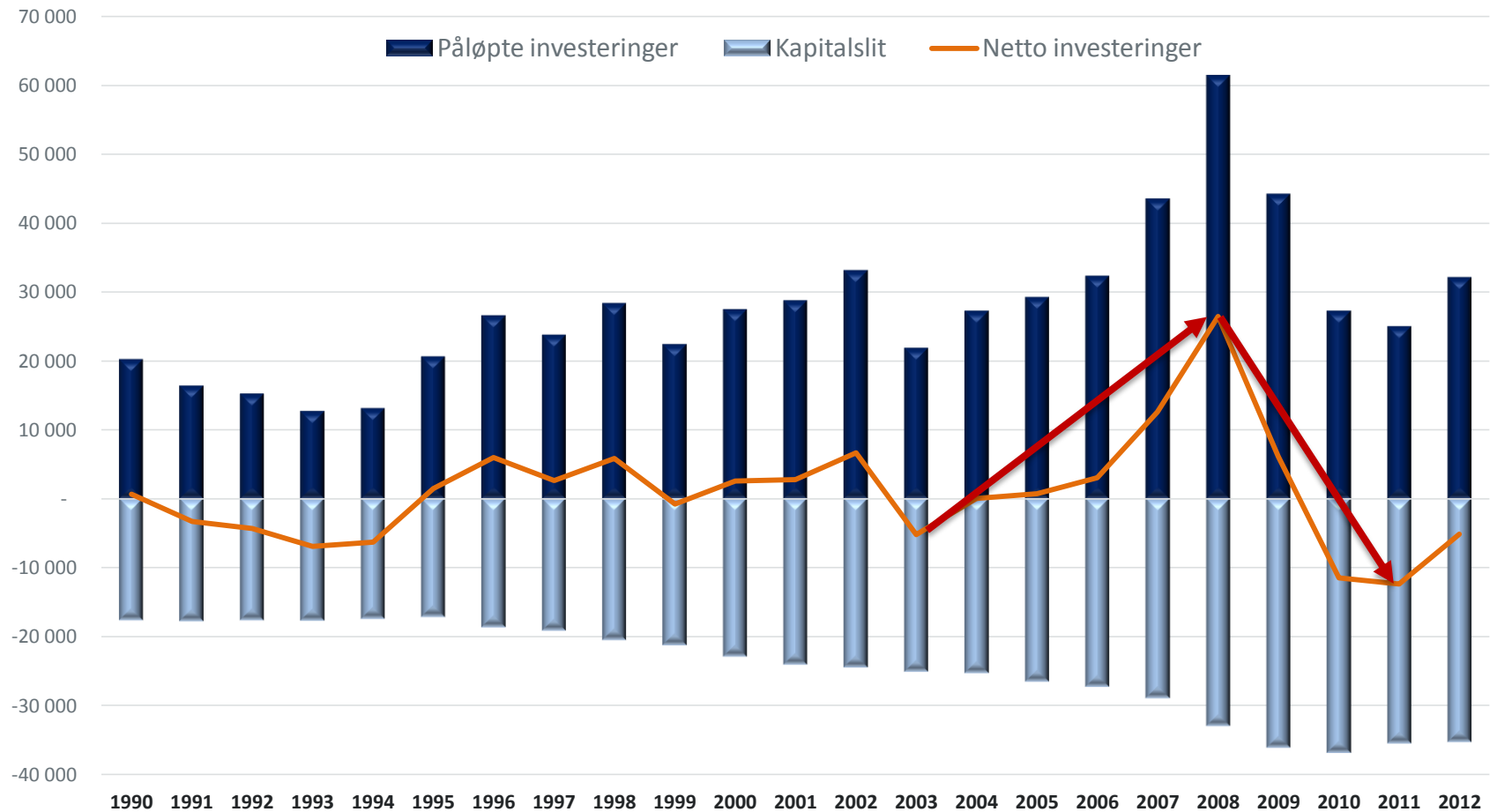

Ventureinvesteringer i industrien: Teknologisk industri dominerer i antall, forbruksvarer i investeringsverdi

Investeringer fra aktive eierfond i 2012, fordelt på ulike industrigrupper. Mill. kroner og antall investeringer. Kilde: NVCA, Menon og PEREP Analytics

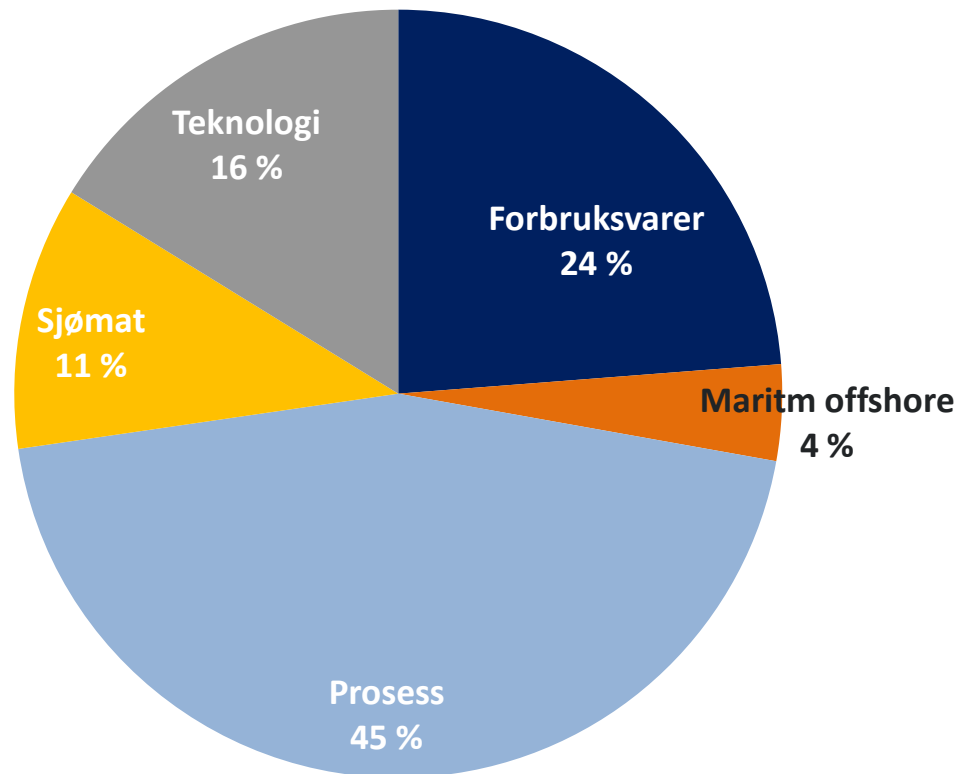

Kraftig fall i fysiske investeringer i norsk industri etter 2008

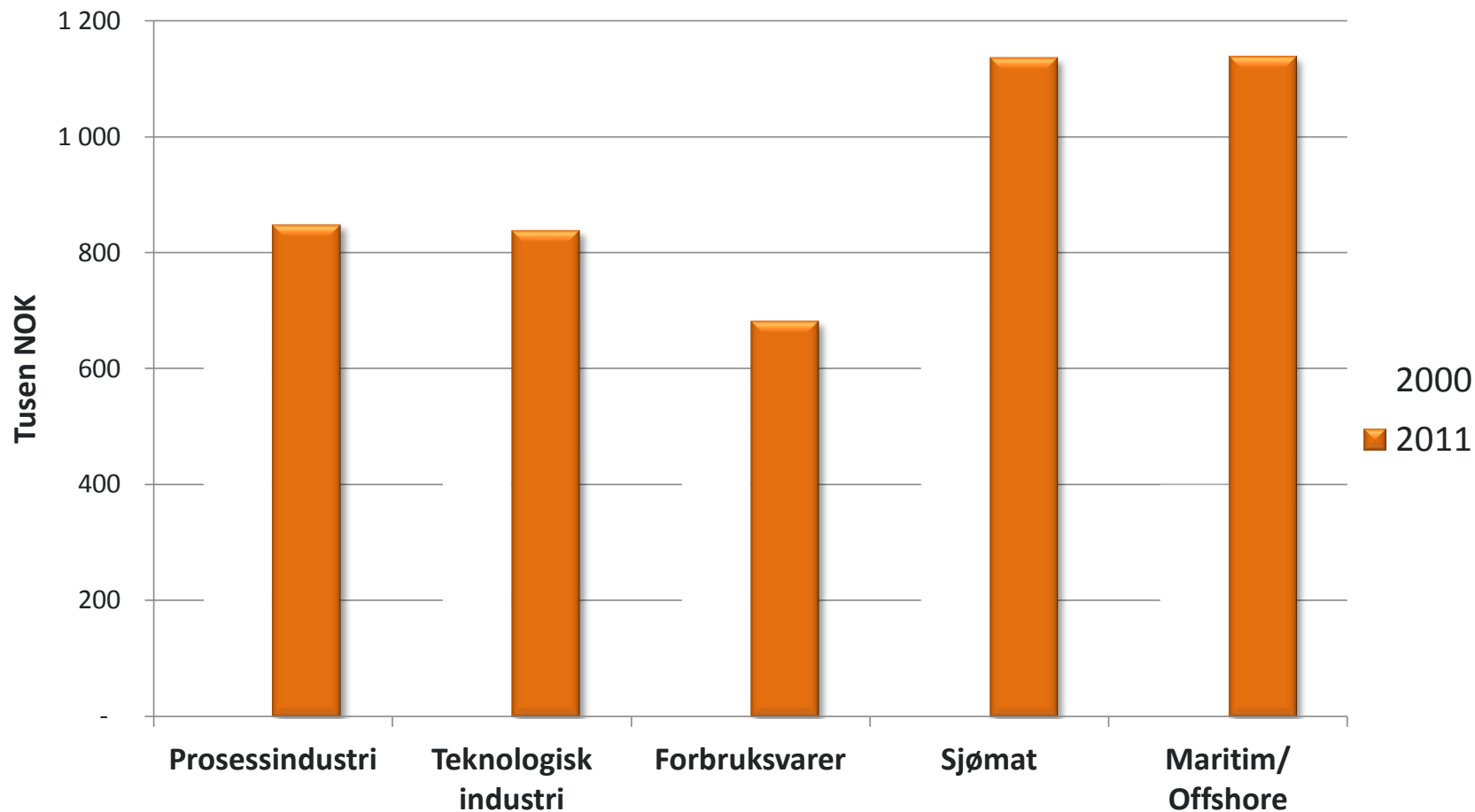
Nesten halvparten av de fysiske investeringene i norsk industri går til prosessindustri

Figur 11: Investeringer i norsk industri, fordelt på fem industrigrupper, 2012. Brutto investeringer i fast realkapital. Kilde: SSB

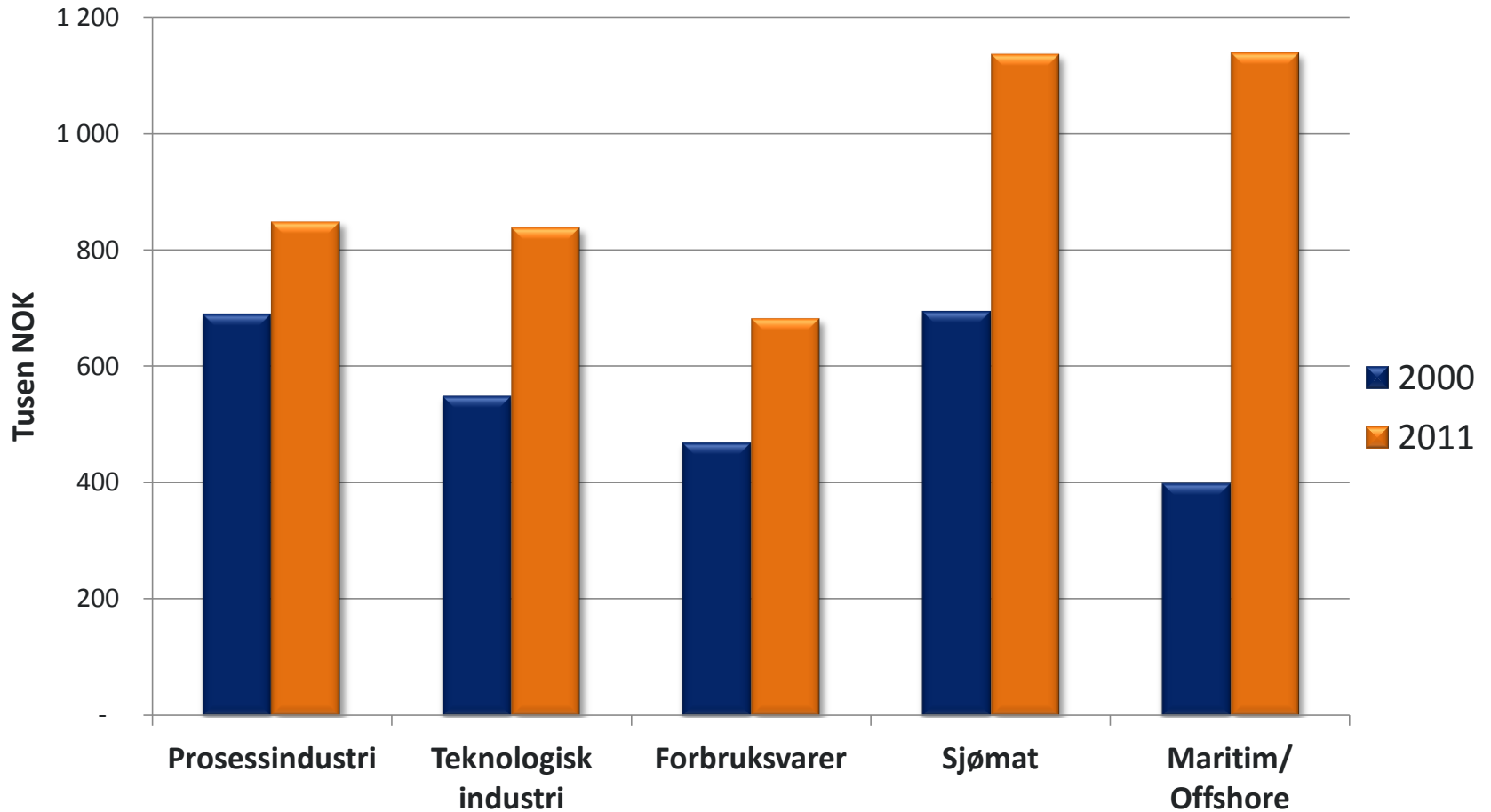

Årlig prosentvis vekst	1990-2012
Forbruk	4 %
Maritim offshore	3 %
Prosess	2 %
Sjømat	11 %
Teknologi	4 %

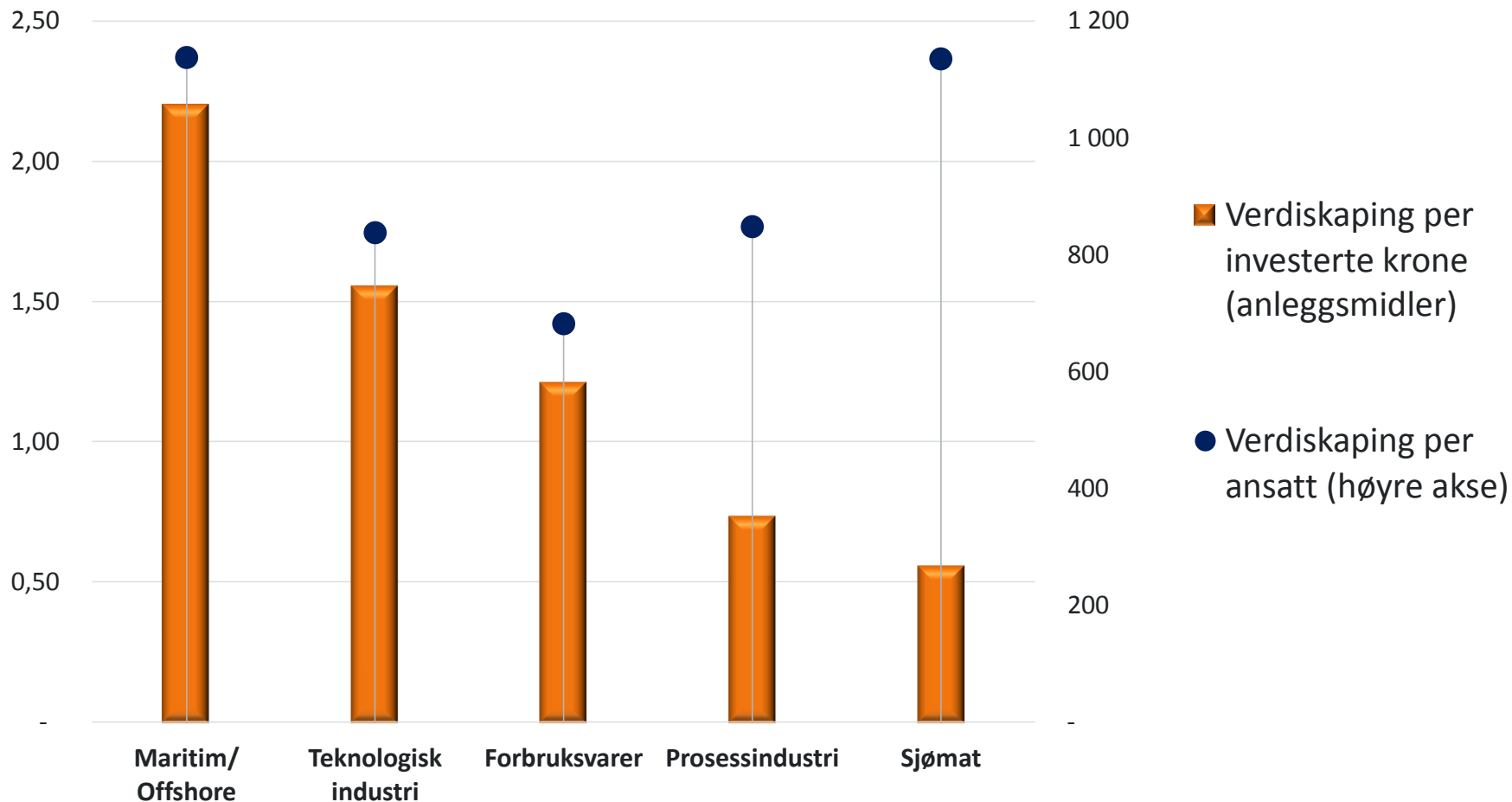
Arbeidskraftens produktivitet høyest i maritim/offshore

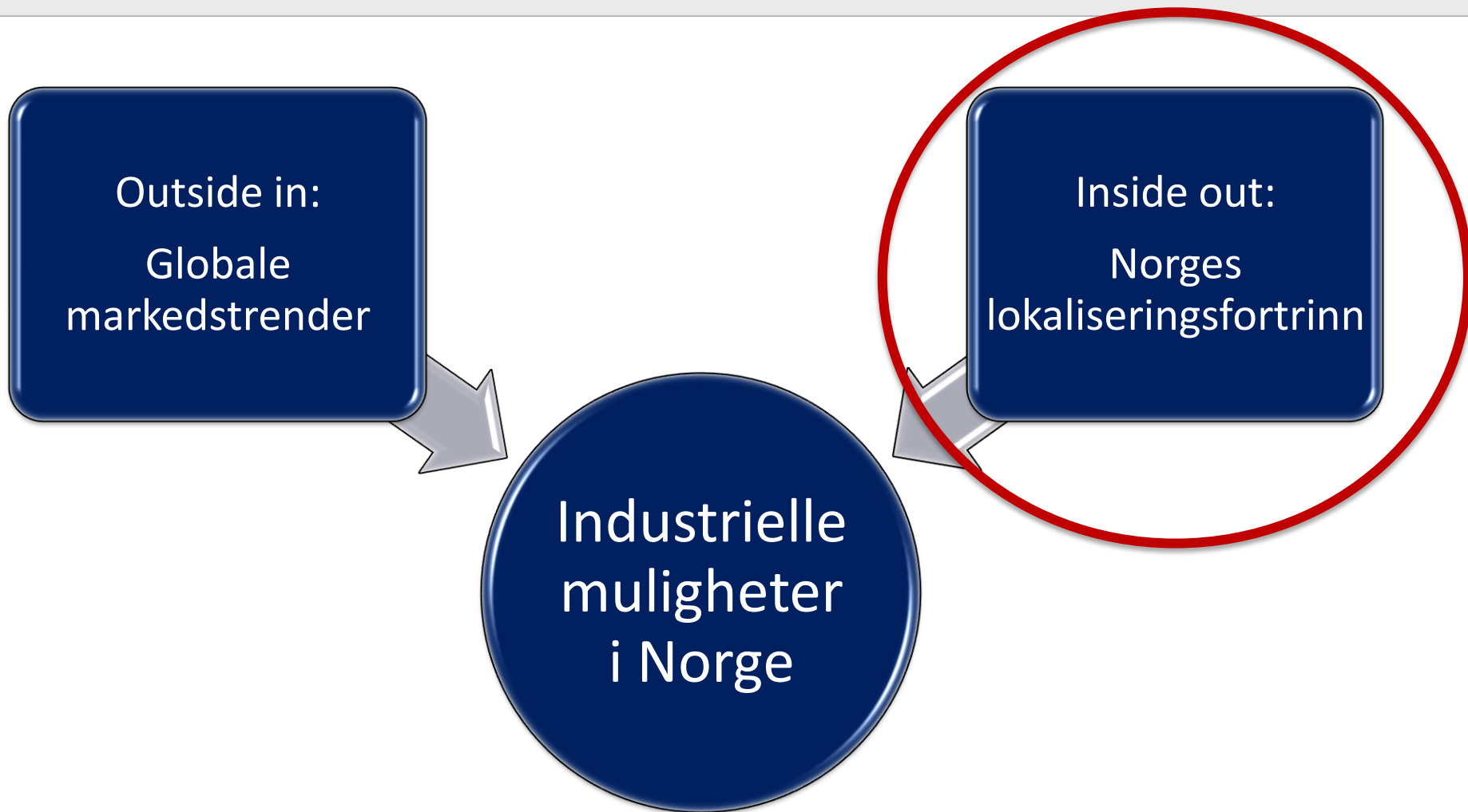
Men det har ikke alltid vært slik

Også kapitalens produktivitet er klart høyest i maritim/offshore

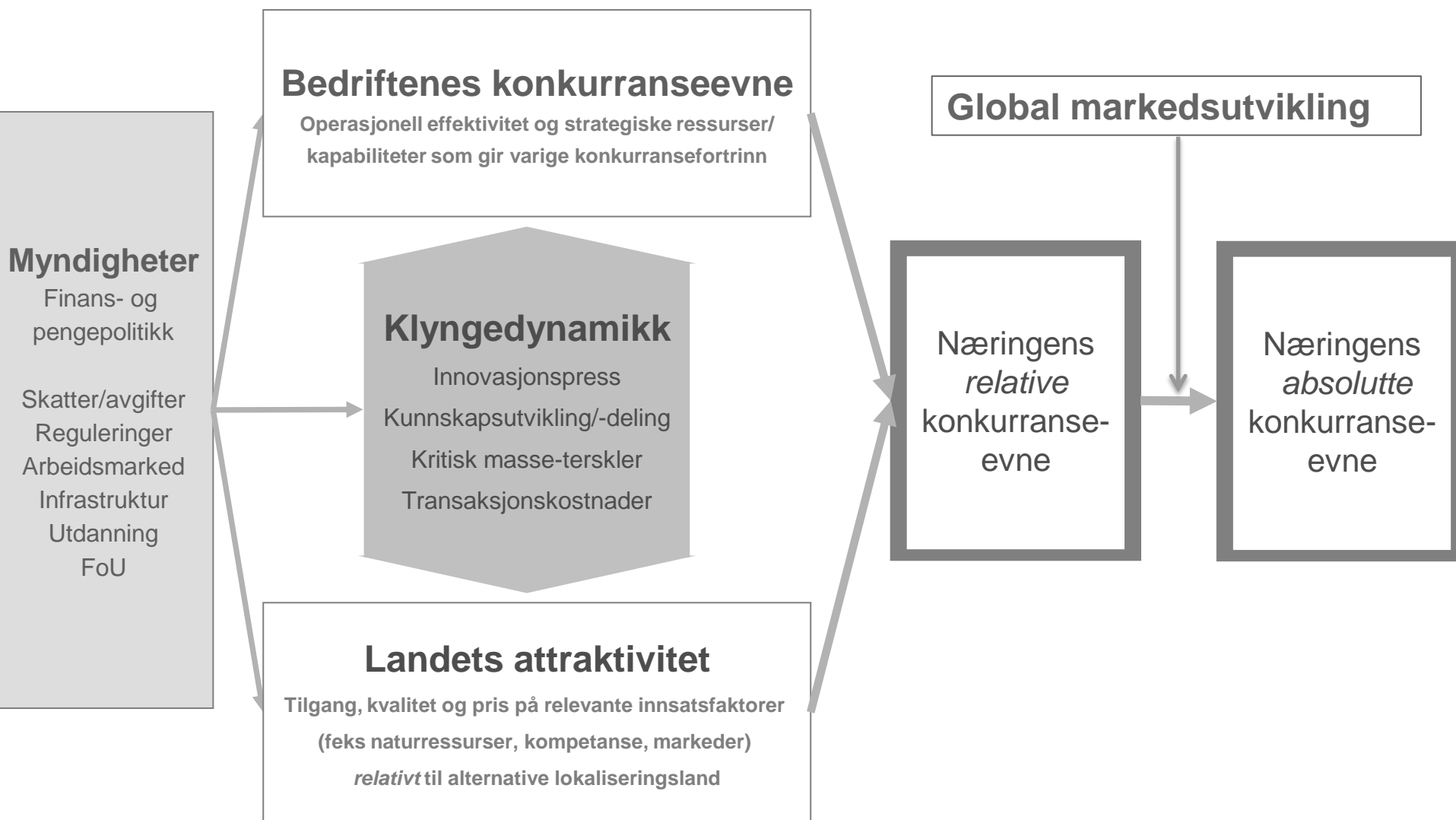
Hvordan identifisere og vurdere industrielle muligheter?

Hvordan kan vi vurdere Norges attraktivitet som industriland?

1. **Naturressurser og energi** – råvarekostnader
2. **Arbeidskraft** – lønnskostnader
3. **Nærhet til marked** – transportkostnader
4. **Produksjonskompetanse** – produksjonskostnader og standardisert kvalitet
5. **Verkstedskompetanse** – problemløsningsevne – skreddersydde systemer og løsninger, gjerne basert på masseproduserte komponenter
6. **Vitenskapelig kompetanse** – kunnskapsutvikling – material-, teknologi- og prosessinnovasjoner
7. **Nærhet til kunder, leverandører og samarbeidspartnere** – innovasjonsimpulser fra kundene, konkurransedyktige leveranser, lave transaksjonskostnader, tilgang på kompetanse og økt markedstilgang

Hva bestemmer en nasjonal nærings internasjonale konkurransevne?

Hvor ligger Norges industrielle muligheter?

- **Prosessindustri** – noen få norske hovedkontorer for globale selskaper
- **Maritim/offshore** – verdensledende lokale klynger med innovasjon og systemløsninger som konkurransefortrinn
- **Forbruksvarer** – todelt: fortsatt høy aktivitet i skjermet industri; vekst i grenseflatene mellom teknologi og forbruksvarer
- **Sjømat** – Høye investeringer og stor produksjon så lenge produksjonsteknologien favoriserer Norge. Innovative kunnskapsklynger med globalt fokus
- **Teknologi** – nøkkel til suksess for de andre industriene. Sterkest vekst i grenseflatene mot sterke industri- og tjenestemiljøer

Hvor ligger kildene til langsiktig industriell konkurransevne?

- **Verkstedskompetanse**
 - Utvikling og produksjon er sammenvevd
 - Integrere (masseproduserte) komponenter til skreddersydde systemer og løsninger for krevende kunder
- Sammenhengende **kompetansekjeder** fra operatør til professor
- **Sterke lokale klynger** med internasjonalt orienterte bedrifter og spesialiserte kunnskapsaktører
 - Klyngebasert innovasjon
- **Kultur** preget av åpne, tillitsbaserte og uformelle relasjoner
- Bedrifter med **desentralt ansvar og myndighet**, samt korte og åpne organisasjonslinjer